Міністерство освіти і науки України

ЛУЦЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Педагогіка вищої школи

Методичні вказівки
до семінарських занять
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми «Освітні, педагогічні науки
(Інклюзивна освіта)»
галузі знань А Освіта
спеціальності А1 Освітні науки
денної та заочної форм навчання

Луцьк 2026

УДК 378.147 (07)
П 24
До друку

Голова вченої ради факультету цифрових, освітніх та соціальних технологій ЛНТУ _____ Г.А. Герасимчук

Затверджено вченою радою факультету цифрових, освітніх та соціальних технологій ЛНТУ, протокол № __ від «___»_____ 2026 року

Електронна копія друкованого видання передана для внесення в репозитарій ЛНТУ
Директор бібліотеки _____ Н.П. Поліщук

Рекомендовано до видання на засіданні кафедри соціогуманітарних технологій ЛНТУ, протокол № __ від «___» _____2026 року.
Завідувач кафедри соціогуманітарних технологій _____ О.М. Жук

Укладач: _____ Л.М. Потапюк, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціогуманітарних технологій ЛНТУ

Рецензент:_____ О.І. Гулай, доктор педагогічних наук, професор кафедри цифрових освітніх технологій ЛНТУ

Відповідальний за випуск: _____ О.М. Жук, кандидат історичних наук, доцент кафедри соціогуманітарних технологій ЛНТУ

П-24 **Педагогіка вищої школи**: методичні вказівки до семінарських занять для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Освітні, педагогічні науки (Інклюзивна освіта)» галузі знань А Освіта спец. А1 Освітні науки денної та заоч. форм навч. / уклад. Л.М. Потапюк. Видання 2-ге, доповнене і перероблене. Луцьк : ЛНТУ, 2026. 40 с.

Методичне видання складене відповідно до діючої програми курсу «Педагогіка вищої школи» з метою визначення завдань для семінарських занять та надання їм методичної допомоги у процесі їх виконання. Для здобувачів закладів вищої освіти, які навчаються за програмами магістерської підготовки.

© Потапюк Л.М., 2026

Зміст

Вступ	***4***
І . Пояснювальна записка	***4***
ІІ. Тематичне планування курсу	***6***
ІІІ. Загальні вимоги до підготовки семінарських занять	***6***
IV. Планування семінарського курсу	***10***
V. Перелік питань до екзамену	***34***
VI. Використана та рекомендована літератуа	***36***
VII. Інформаційні ресурси	***39***

Вступ

Необхідність поглибленого вивчення педагогіки вищої школи як наукової дисципліни для молодих людей, що готуються до практичної діяльності в університетах, інших закладах вищої освіти різних рівнів, є очевидною.

Вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи» сприяє розвитку української вищої освіти, перетворенню здобувачів освіти із об'єкта в суб'єкт процесу навчання, виробленню умінь застосовувати набуті знання для прогнозування певних психолого-педагогічних ситуацій у майбутній професійній діяльності.

Зміст дисципліни «Педагогіка вищої школи» реалізується в процесі вивчення трьох блоків: теоретичної, практичної та самостійної роботи.

Теоретичний блок передбачає засвоєння теоретичних знань: предмет і завдання педагогіки і методики викладання у вищій школі; основні її терміни, поняття; концепції, дискусійні проблеми; суспільні явища, процеси, події, аналіз й узагальнення фактів; прогнозування педагогічних процесів.

Практичний блок включає оволодіння навичками і методами наукової полеміки, логіки і культури мислення; вміння аргументовано, переконливо висловлювати свою точку зору; самостійну підготовку реферативних повідомлень, наукових доповідей і виступів з актуальних науково-методологічних та психолого-педагогічних проблем.

Самостійна робота передбачає вміння працювати з різноманітними джерелами, словниками; здійснювати пошук педагогічної інформації з відповідної проблематики; систематизувати матеріал; робити самостійний аналіз й узагальнення.

На основі фактичного матеріалу майбутні фахівці повинні опанувати сучасні психолого-педагогічні технології, оволодіти елементами наукового підходу до дисципліни, набути навичок критичного осмислення проблем.

І. Пояснювальна записка

1. Мета і завдання дисципліни «Педагогіка вищої школи»

1.1. Мета вивчення дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни **«Педагогіка вищої школи»** є зацікавленість, поглиблення теоретичних знань здобувачів освіти у педагогічних знаннях, здобутті навичок, оволодінні вмінь застосовувати їх у професійній, науково-педагогічній та науковій діяльності.

1.2. Завдання вивчення дисципліни «Педагогіка вищої школи»:

– ознайомити здобувачів освіти з основами педагогіки вищої школи, визначити її об'єкт, предмет та охарактеризувати сучасні методи; показати вплив особливостей викладання на формування цілісного світогляду здобувачів освіти;

– розробити основні підходи щодо удосконалення системи формування психолого-педагогічної готовності здобувачів освіти до науково-дослідницької діяльності;

– визначити зміст найбільш ефективних прийомів, форм, методів, засобів і цілісних психолого-педагогічних технологій управління та вплив на здобувачів освіти з метою підвищення їх професійної зрілості, адаптації та дій в нових ситуаціях, розвитку моральних якостей;

– формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію;

– інтегрувати знання у сфері освіти, педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах;

– критично осмислювати проблеми у сфері освіти, педагогіки.

1.3. Найменування та опис компетентностей, формування яких забезпечує вивчення дисципліни «Педагогіка вищої школи»:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати проблеми, задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері освітніх, педагогічних наук.

Загальні компетентності

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 6. Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.

ЗК 7. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 8. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК 6. Здатність управляти стратегічним розвитком команди в педагогічній, науково-педагогічній та науковій діяльності.

СК 7. Критичне осмислення проблем у сфері освіти, педагогіки й на межі галузей знань.

СК 8. Здатність інтегрувати знання у сфері освіти/педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах.

1.4. Передумови для вивчення дисципліни

Для освоєння студентами необхідних теоретичних знань та отримання практичних навичок щодо тенденцій і проблем розвитку педагогіки вищої школи попередньо їм необхідно опрацювати такі дисципліни гуманітарного спрямування.

1.5. Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен

ПРН 1. Знати на рівні новітніх досягнень концепції розвитку освіти і педагогіки, методологію відповідних досліджень.

ПРН 3. Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію.

ПРН 5. Організовувати освітній процес на основі студентоцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти.

ПРН 7. Створювати відкрите освітньо-наукове середовище, сприятливе для здобувачів освіти та спрямоване на забезпечення результатів навчання.

ПРН 8. Розробляти і викладати освітні курси в закладах вищої освіти, використовуючи методики, інструменти і технології, необхідні для досягнення поставлених цілей.

ІІ. Тематичне планування курсу

ІІ.1. Таблиця тематичного планування курсу

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								Контрольні заходи
	денна форма				заочна форма				
	усього	у тому числі			усього	у тому числі			
		лек.	сем.	с.р		лек.	сем.	с.р.	
Змістовий модуль 1. *Загальні основи педагогіки вищої школи*	**68**	**14**	**8**	**46**	**71**	**2**	**2**	**67**	
Тема 1. Основи педагогіки вищої школи	9	2	–	7	11	2	–	10	Поточне опитування
Тема 2. З історії вищої педагогічної освіти	8	2	–	6	9	–	–	9	Поточне опитування
Тема 3. Система сучасної освіти, перспективи її реформування	10	2	2	6	9	–	–	9	Поточне опитування
Тема 4. Нові технології навчання у вищій школі	10	2	2	6	9	–	–	9	Групові завдання
Тема 5. Логіка і методи педагогічних досліджень	11	2	2	7	11	1	–	10	Поточне опитування
Тема 6. Сутність процесу навчання у вищій школі	11	2	2	7	12	–	2	10	Поточне опитування
Тема 7. Інтерактивні методи навчання	9	2	–	7	10	–	–	10	Модульне тестування

Змістовий модуль 2. Педагогічні засади наукової діяльності та освітнього процесу у вищій школі	**72**	**16**	**7**	**59**	**69**	**2**	**2**	**75**	Поточне опитування
Тема 8-9. Сучасні форми організації навчання магістранта, методика їх проведення	18	4	2	12	10	–	–	10	Групові завдання
Тема 10. Організація самостійної роботи магістра	10	2	2	6	11	–	2	9	Поточне опитування
Тема 11. Наукова організація праці викладача вищої школи	8	2	–	6	9	–	–	9	Поточне опитування
Тема 12. Особливості педагогічного спілкування суб'єктів педагогічного процесу у вищій школі	10	2	2	6	9	–	–	9	Групові завдання
Тема 13-14. Особливості національного виховання у закладі вищої освіти	17	4	1	12	21	2	–	19	Поточне опитування
Тема 15. Організація та управління освітнім процесом у закладі вищої освіти	9	2	–	7	9	–	–	9	Модульне тестування
Разом	**150**	**30**	**15**	**105**	**150**	**4**	**4**	**142**	

ІІІ. Загальні вимоги до підготовки семінарських занять

ІІІ.1. Вивчення літературних джерел

Література для вивчення навчального курсу поділяється умовно на основну та додаткову. Основна література (підручники, літературні першоджерела та навчально-методична література) є обов'язковою для вивчення. Додаткова (словники, енциклопедії) – потрібна здобувачам освіти для більш поглибленої підготовки до семінарського заняття, для виконання навчальних завдань і написання рефератів.

Вивчення літератури пов'язане з конспектуванням. Конспект – це короткий письмовий виклад змісту теми, що містить основні теоретичні положення та факти. Щоб правильно законспектувати будь-яке літературне джерело, треба з'ясувати його зміст. Потім уявно скласти план: виділити основні питання, поставити їх у логічній послідовності і сформулювати головні положення та ідеї у вигляді тез, доповнити їх фактами, яскравими прикладами. Треба також вміти робити висновки з написаного.

ІІІ.2. Підготовка до семінарських занять

Метою семінарського заняття є підведення підсумків самостійного опанування здобувачами освіти навчального матеріалу, літературних першоджерел, тематичних завдань; закріплення знань та умінь з курсу; навчання студентів публічному виступу з певної проблеми; вміння логічно, змістовно, аргументовано, переконливо висловлювати свої думки; робити правильні висновки; пов'язувати теоретичний матеріал навчального курсу з сучасним соціокультурним життям суспільства, з особистим розвитком.

Самостійна робота при підготовці до семінарських занять передбачає організаційно-методичну роботу в бібліотеці; опанування літературних, електронних джерел, конспектів лекцій, навчальних посібників, монографій, статей; конспектування літератури відповідно до плану теми; написання рефератів та доповідей, контрольних робіт; виступи на навчальних семінарах та наукових конференціях; відповіді на контрольні та залікові запитання.

Запорукою успішного виступу здобувача освіти на семінарському занятті є своєчасна сумлінна підготовка за планом семінарського заняття. Кожне питання теми слід законспектувати, виділити, підкреслити головні теоретичні положення, факти, події, імена, сформулювати чіткі висновки.

Під час конспектування велике значення має уміння працювати з навчальною, науковою, науково-популярною, публіцистичною літературою. Перш ніж щось записати у зошит, слід чітко уявити зміст літературного тексту; вирішити, що саме доцільно відібрати для розкриття питань семінару. Конспект повинен бути наслідком власної творчої праці, а не механічним копіюванням абзаців чи сторінок будь-якої книги.

ІІІ.3. Вимоги до ведення студентського конспекту

Студентський конспект – головний документ, що свідчить про систематичність, послідовність, змістовність роботи здобувача і є формою його самостійної письмової роботи на лекціях, семінарах, при вивченні літератури і підготовці до аудиторних занять. Перевіряючи конспект, викладач здійснює контроль та оцінку роботи здобувачів з оволодіння необхідними теоретичними і фактичними знаннями з навчального курсу.

ІІІ.4. Підготовка до екзамену

Екзамен є однією із форм підсумкової перевірки та оцінки знань і умінь студентів в обсязі навчального матеріалу, який визначається програмою курсу. Він враховує результати виконання здобувачами освіти контрольних робіт (модулів), виступів та відповідей на семінарських заняттях, написання рефератів, наукових доповідей тощо.

Підготовка до екзаменну буде ефективною тільки тоді, коли здобувач систематично, протягом усього семестру вивчав та конспектував рекомендовану літературу, готувався до семінарських занять тощо.

Самостійна підготовка до екзамену – повторення та закріплення матеріалу за допомогою спеціальних контрольних питань; з'ясування незрозумілих питань або питань, на які здобувач освіти не звернув раніше

уваги. Самостійна підготовка до екзамену сприяє кращому засвоєнню та запам'ятовуванню програмного матеріалу.

У курсі використані такі види та форми контролю самостійної і аудиторної роботи:

• поточний контроль здійснюється під час усних відповідей та виконання здобувачами освіти письмових аудиторних та позааудиторних індивідуальних завдань.

• модульний контроль здійснюється під час виконання контрольної роботи.

• семестровий контроль здійснюється на основі суми балів за поточний і модульний контролі

• підсумковий котроль здійснюється у формі екзамену.

Значення контролю полягає не тільки в тому, щоб встановити, які знання здобув здобувач, але й у тому, як він володіє методом пізнання, як мислить, як може використовувати знання при вирішенні психологічних завдань на професійному та міжособистісному рівнях. При цьому враховуються знання навчального матеріалу, який подається у підручниках, навчальних посібниках і в додатковій літературі. Із вимогами до знань і вмінь, з формами контролю та оцінювання знань викладач знайомить здобувачів освіти на початку вивчення дисципліни.

ІІІ.5. Вимоги до написання й оформлення реферату

Навчальний та науковий реферат – це письмовий твір, який розкриває певну тему на базі присвячених їй друкованих праць. Основа його написання – детальне вивчення літературних джерел з даної тематики. Починати роботу над рефератом треба з вибору теми, яка розкривається за допомогою літературних джерел. Усі літературні матеріали мають розкривати вибрану тему реферату, надавати автору можливість повно виявити свої знання.

План реферату вміщує вступ, основну частину, закінчення (висновки) та список використаної літератури. Кожен з цих структурних елементів виконує свою важливу функцію. У вступі автор обґрунтовує свій вибір теми, вказує на її актуальність, значення для навчальних, наукових, практичних цілей, ступінь її розробки в літературних джерелах, на засоби та методи розкриття теми. Основна частина поділяється на розділи з конкретними назвами, в яких наводяться основні теоретичні положення, факти, приклади, цитати, коментарі. На закінчення автор підводить підсумки праці, робить висновки, власні пропозиції. Кінцевим етапом процесу підготовки реферату є його оформлення.

На першій сторінці пишеться план реферату, який складається зі вступу, назв розділів, закінчення, списку використаної літератури. Список використаної літератури розміщують на останньому (після висновків) аркуші. Назви літературних джерел слід нумерувати за алфавітом. Зазначається прізвище та ініціали автора, потім повна назва праці, місце і рік видання. Після цитат у тексті реферату або інших посилань на певне

літературне джерело, в дужках вказується його порядковий номер за списком використаної літератури, а поряд (після коми) – номер його сторінки, на яку посилався автор реферату. Обсяг реферату – мінімум 11 сторінок, друкованих через півтора інтервали шрифтом 14.

Основні критерії оцінки реферату: глибина знання теоретичного матеріалу в межах вибраної теми; логічна послідовність, аргументованість, конкретність у викладенні питань теми; обсяг використаної літератури та ступінь її критичного аналізу; вміння пов'язувати теоретичні положення з історичними фактами та сучасністю; вміння робити науково обгрунтовані висновки; самостійність мислення та елементи наукової творчості; науково грамотно написаний текст і охайно оформлені матеріали.

ІІІ.6. Вимоги до виконання тестових завдань

Тест – метод психодіагностики, у якому використовуються стандартизовані запитання і завдання, які мають визначену шкалу значень. Тест дозволяє заздалегідь з обумовленою мірою ймовірності визначити актуальний рівень розвитку у людини особистісних характеристик, рівень знань, умінь і навичок. На відміну від інших психологічних методів дослідження особистості, тест дозволяє отримати кількісні та якісні оцінки характеристик, які мало залежать від суб'єктивного підходу дослідника, і в короткий термін дозволяє отримати необхідні дані.

Результати тестування дають лише актуальний зріз вимірювальної якості. Відомо, що більшість характеристик особистості та її поведінки можуть динамічно змінюватися, тому неможливо скласти враження про людину тільки за результатами тестування.

IV. Планування семінарського курсу дисципліни «Педагогіка вищої школи»

Змістовий модуль 1. Загальні основи педагогіки вищої школи. Тенденції розвитку вищої освіти України

Семінарське заняття 1. Освіта в Україні: мета, принципи, структура (2 год/-)

Мета: розкрити наукові засади формування змісту освіти в Україні; охарактеризувати основні документи, які визначають зміст освіти у закладах освіти, етапи визначення системи навчальних дисциплін, технологію розробки і затвердження навчальних планів.

Питання для обговорення

1. Поняття змісту освіти в Україні.
2. Структура вищої освіти в Україні.
3. Характеристика навчально-методичної документації.

Основні поняття і категорії: *зміст освіти, компоненти змісту освіти, система освіти, принципи побудови освіти, гуманізм, демократизм, пріоритетність, інтеграція, прогностичність, реформування, Закон України «Про освіту», коледжі, технікуми, вищі навчальні заклади, академії, аспірантура, докторантура, спеціалізація, курсова та предметна система, навчальний план, навчальні програми, освітні рівні, освітньо-професійні й освітньо-наукові програми, державний стандарт, нормативні навчальні дисципліни, навчальні підручники та посібники, контроль, державна атестація, акредитація.*

Тематика рефератів

1. Історія становлення освіти в Україні.
2. Принципи побудови системи освіти в Україні.
3. Характеристика системи освіти однієї із зарубіжних країн.
4. Органи та принципи управління освітою.

Література: 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33.

Методичні вказівки

1. Поняття про зміст освіти. Відомі підходи до визначення змісту освіти: теорія формальної та матеріальної освіти. Мета та завдання освіти (за текстом Закону «Про освіту»). Особливості принципів освіти.

Соціальні, професійні та культурні вимоги до змісту освіти. Наукові вимоги до змісту загальної середньої освіти. Компоненти змісту освіти. Система державних органів управління і громадського самоврядування.

Наукові ступені. Підготовка науково-педагогічних та наукових кадрів. Система контролю за рівнем засвоєння змісту у процесі навчання. Характеристика поняття спеціалізації як основної риси вищої освіти, особливостей її історичного розвитку.

Характеристика освітньо-кваліфікаційних рівнів. Атестація ЗВО, науково-дослідна робота, спеціалізація, підвищення кваліфікації, перепідготовка кадрів; культурно-освітня, методична, видавнича, фінансово-господарська, виробничо-комерційна діяльність.

Основні шляхи реформування вищої освіти. Самоосвіта громадян. Особливості післядипломної освіти. Специфіка аспірантури та докторантури як основної форми підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів.

2. Система освіти України. Характеристика дошкільних, загально середніх, позашкільних, професійно-технічних закладів; шляхи реформування їх виховання. Забезпечення вищої освіти фундаментальною, науковою, професійною та практичною підготовкою відповідно до покликання, інтересів і здібностей громадян, перепідготовкою та підвищенням їх кваліфікації. Характеристика закладів вищої освіти. Аналіз рівнів акредитації відповідно до статусу закладів вищої освіти.

3. Державні нормативні документи, що визначають зміст освіти. Аналіз вихідних державних документів; планування організації освітнього

процесу у вищій школі; характеристика їх основних етапів; вироблення загальних принципів відбору і концентрації навчального матеріалу за кожною спеціальністю на основі наукового обґрунтування загальних принципів; визначення змісту навчання, організації і планування.

Характеристика навчальних програм. Етапи визначення системи навчальних дисциплін. Навчальні підручники та посібники, їх основне призначення. Компоненти підручника. Генетичний, логічний, психологічний принципи формування змісту навчального матеріалу підручника. Метод викладу матеріалу. Репродуктивні та продуктивні запитання і завдання.

Перспективи розвитку змісту освіти у сучасних освітніх закладах. Виділення сфери професійної діяльності. Визначення етапів системи навчальних дисциплін. Обґрунтування дисциплін загальнонаукового та професійного циклів, типових та індивідуальних навчальних планів. Технологія розробки і затвердження навчальних планів та програм, розкладу навчальних занять; забезпечення їх методично правильної послідовності.

Тести для самоконтролю

1. Учене звання доцента за відповідних умов може бути присвоєне таким категоріям фахівців:

а) кандидату наук;

б) доктору наук;

в) спеціалісту;

д) бакалавру.

г) магістру;

2. Які документи подають ті особи, котрі вступають до докторантури, на ім'я керівника наукової установи:

а) заяву;

б) розгорнутий план докторської дисертації;

в) реферат з обраної спеціальності;

г) список опублікованих праць;

д) відгук про наукову діяльність, засвідчений керівником.

3. Визначити рівні реалізації змісту освіти:

а) навчальний план;

б) навчальна програма;

в) підручник, навчальний посібник;

г) конкретна методика викладання.

4. Тьюторська система навчання – це:

а) метод безпосереднього впливу на здобувачів;

б) метод активізації навчально-пізнавальних дій;

в) офіційно проголошена на противагу лекціям частина англійської університетської системи, що передбачає кількісне співвідношення викладачів і здобувачів один до одного або один до двох;

г) метод організації та самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності;

д) метод перевірки й оцінки знань, навичок та вмінь.

5. Негайні результати дають такі методи контролю навчальної діяльності:

а) дидактичні тести;

б) усна перевірка;

в) письмовий контроль;

г) контролюючий пристрій;

д) перевірка практичних навичок і вмінь.

Запитання для самоперевірки

1. Охарактеризувати роль спадковості, середовища і виховання у формуванні особистості людини.

2. Охарактеризувати одну із функцій педагогічного дослідження з використанням прикладів Вашої майбутньої професійної діяльності.

4. Чи здатне цілеспрямоване виховання повністю нейтралізувати вплив негативних факторів середовища?

5. Зробити стислий письмовий аналіз методики проведення педагогічного експерименту.

6. Обґрунтуйте, чому використання кредиту максимально індивідуалізує та демократизує освітній процес.

7. Яка різниця між навчальним планом і навчальною програмою?

8. Які вимоги висувають до складання програми навчальної дисципліни?

Семінарське заняття 2. Нові технології навчання у вищій школі (2 год/-)

Мета: визначити інноваційні тенденції розвитку сучасної освіти, інноваційні процеси в освіті; охарактеризувати поняття «освітні технології», «педагогічні технології», «технології навчання»; проаналізувати основні ознаки гуманістичної педагогіки.

Питання для обговорення

1. Інноваційні технології у закладі вищої освіти.

2. Рейтингова технологія навчання.

3. Технологія програмованого та модульного навчання.

4. Кредитна технологія. Ігрові технології навчання.

5. Дистанційна технологія навчання. Технологія змішаного навчання.

Основні поняття і категорії: *інноваційність, інновація, технологія, гуманістична педагогіка, педагогіка співробітництва, інтерактивна методика, інтерактивна технологія, творчість, креативність, творчий процес, види творчості, задатки, здібності, геніальність, талант, обдарованість.*

Тематика рефератів

1. Характерні ознаки гуманістичної педагогіки.

2. Технології інтерактивного навчання.

3. Роль досвіду життєвих вражень у творчості.

Література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 17, 18, 23, 25, 28, 29, 30, 31, 32, 33.

Методичні вказівки

1. Інноваційні тенденції розвитку сучасної освіти. Інноваційність як ознака сучасності. Специфічні особливості інноваційного навчання. Характерні ознаки гуманістичної педагогіки. Гуманістична спрямованість освітніх інноваційних процесів. Педагогіка співробітництва. Педагогічна інноватика в структурі наукового знання. Сутність педагогічної інноватики. Інноваційні освітні процеси. Інноваційна діяльність. Структура педагогічної інноватики. Класифікація педагогічних нововведень. Інноваційні процеси у системі освіти. Закони перебігу інноваційних педагогічних процесів. Принципи управління інноваційними освітніми процесами. Структура і динаміка розвитку освітніх інноваційних процесів.

2. Інтерактивні технології навчання та їх сутність. "Поняття інтерактивна методика" та "інтерактивна технологія". Формування інтерактивних технологій навчання. Технології інтерактивного навчання. Інтерактивні технології кооперативного навчання. Технології колективно-групового навчання. Технології ситуативного моделювання. Технології опрацювання дискусійних питань.

Роль інтерактивних технологій у розвитку пізнавальних інтересів учнів. Методи роботи в малих групах. Методичні прийоми, які впливають на формування мотивації.

3. Поняття про творчий процес. Особливості творчої діяльності. Психологічні особливості творчості в різних галузях діяльності. Види творчості, їх специфіка. Основні функції видів творчості: гносеологічна, аксіологічна, евристико-конструктивна, репрезентативна. Роль досвіду життєвих вражень у творчості. Технічна творчість. Винахідництво як частина технічної творчості. Бар'єри винахідництва.

Художня творчість як синкретична єдність основних видів діяльності: пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, перетворюючої та комунікативної. Поняття про наукову творчість. Роль різних видів мислення та емоцій у художній та науковий творчості. Бар'єри творчості. Спеціальні методи стимуляції творчої діяльності. Етапи розвитку творчості. Формально-логічні і інтуїтивно-евристичні засоби. Основні умови формування і прояву інтуїції. Психологія творчої особистості. Креативність як якість інтелекту. Класифікація здібностей. Обдарованість, талант, геніальність.

Тести для самоконтролю

***1. Сутність системного підходу полягає в*:**

а) уявленні, вивченні та конструюванні психологічних явищ і об'єктів як системи;

б) виборі наукових методів дослідження, які доповнюють один одного;

в) адаптації першокурсників до навчання у вищій школі;

г) наповненні його конкретним змістом;

д) формуванні позитивної «Я-концепції» студента.

2. Гуманітаризація освіти – це:

а) орієнтація освітньої системи й освітнього процесу на розвиток і становлення взаємоповаги між студентами і педагогами, основаної на врахуванні прав кожної людини;

б) орієнтація освітніх установ на досягнення здобувачів під час урахування, задоволення й розвитку зацікавлень, здібностей;

в) орієнтація на засвоєння змісту освіти незалежно від його рівня й типу, що дає змогу охоче розв'язувати головні соціальні проблеми на користь і в ім'я людини; вільно спілкуватися з людьми різних національностей і народів, будь-яких професій і спеціальностей; добре знати рідну мову, історію і культуру; вільно володіти іноземними мовами;

г) орієнтація освітньої системи на реалізацію державного освітнього стандарту;

д) створення в освітній системі умов вибору й надання кожному суб'єктові шансу на успіх, стимулювання студентів до самостійного вибору.

3. Які методи належать до групи ігрових методів активізації навчально-пізнавальної діяльності:

а) розігрування ролей чи метод інсценування і ділові ігри;

б) розігрування ролей;

в) розігрування ролей, мозкова атака;

г) метод інсценування, інтелектуальна розминка і ділові ігри;

д) правильної відповіді немає.

4. Зміст репродуктивної бесіди спрямований на:

а) підбиття підсумків вивченого матеріалу, виділення головних питань і зосередження уваги на практичному значенні здобутих знань для подальшого навчання;

б) відтворення раніше засвоєного матеріалу;

в**)** загальне уявлення про завдання і зміст навчальної дисципліни, розкриття структури й логіки конкретної галузі науки;

г) передавання слухачам певного обсягу інформації з навчальної дисципліни шляхом послідовного розкриття наукових фактів, явищ, процесів;

д) розвиток навичок користування довідковою літературою, документацією, даними періодичної преси.

5. Сутність катехізисної бесіди полягає у:

а) відтворенні тверджень, що потребують дослівного запам’ятовування;

б) закріпленні навчального матеріалу;

в) передбаченні нових варіантів її виконання;

г) розкритті органічного зв’язку науки з життям;

д) усі відповіді правильні.

Запитання для самоперевірки

1. Форми активізації навчального процесу.
2. Дидактичні засоби активізації процесу навчання.
3. Педагогічні освітні технології.
4. Методи формування зацікавленості до навчання.
5. Ігрове проєктування. Операційно-рольові і ділові ігри.
6. Методика розробки ділових ігор.
7. Організація проведення ділових ігор.

Семінарське заняття 3. Логіка і методи педагогічних досліджень (2 год/-)

Мета: розкрити сутність процесу навчання; проаналізувати принципи, методи, форми організації навчання, переваги та недоліки організації і проведення індивідуальних занять, доцільність використання ігрових методів навчання у практиці роботи педагога.

Питання для обговорення

1. Зміст поняття «наукове дослідження».
2. Характеристика методів і принципів педагогічних досліджень.
2. Особливості педагогічного дослідження.

Основні поняття і категорії: *наукове дослідження, фундаментальні та прикладні дослідження, критерії ефективності науково-педагогічного дослідження,* м*етодологія, методологічне підґрунтя, методологічні принципи, метод, педагогічне дослідження, педагогічний експеримент, спостереження, бесіда, інтерв'ю, анкетування, тести, аналіз продуктів діяльності, соціометрія, референтометрія, надійність, валідність, формуючий, констатуючий експеримент, об'єкт, предмет, гіпотеза.*

Тематика рефератів

1. Особливості реалізації системного підходу в методології науки.
2. Характеристика основних компонентів педагогічного дослідження.
3. Сутність педагогічного експерименту як методу вивчення педагогічних явищ.
4. Сутність педагогічного експерименту як методу вивчення педагогічних явищ.

Література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 17, 18, 23, 25, 28, 29, 30, 33.

Методичні вказівки

1. Зміст поняття «наукове дослідження». Фундаментальні та прикладні наукові дослідження. Головні критерії ефективності науково-педагогічного дослідження, вимоги до його результатів.

Методологія як наука про головні підходи, принципи побудови, форми і способи пізнання та зміни навколишнього світу. Предмет, об'єкт, функції методології. Рівні методології. Компоненти методологічних рівнів.

2. Методи педагогічного дослідження як способи вивчення педагогічних явищ, одержання наукової інформації про них з метою

встановлення закономірних зв'язків, відносин і побудови наукових теорій. Метод спостереження, ознаки його науковості. Форми спостереження. Метод педагогічного експерименту. Природний і лабораторний експеримент: етапи його проведення. Формуючий та констатуючий експеримент. Характеристика методу запитань (інтерв'ю, бесіда, анкетне опитування, тестування). Види інтерв'ювання. Засоби реєстрації даних бесіди (інтерв'ю): діловий запис, запис по пам'яті, механічний звукозапис. Тестування як метод діагностики, який використовує стандартизовані запитання і завдання, що мають визначену шкалу значень. Етапи цього процесу та види тестів. Референтометрія як один із соціометричних методів, спрямований на виявлення референтності кожного члена групи.

Аналіз продуктів діяльності як метод опосередкованого емпіричного вивчення людини через розпредмечування, аналіз, інтерпретацію матеріальних та ідеальних продуктів діяльності.

3. Педагогічне дослідження як спеціально організований науковий процес пізнання педагогічного середовища, педагогічних явищ, фактів, суб'єктів та об'єктів педагогічної взаємодії в умовах діяльності, а також зв'язків і відносин між ними. Структурні компоненти педагогічного дослідження. Надійність і валідність дослідження.

Тести для самоконтролю

1. Надійність у дослідженні включає:

а) ступінь узгодженості результатів, які дослідник одержує при багаторазовому застосуванні методики виміру;

б) показник точності, з якою методика вимірює те, для чого вона створена;

в) вивчення психологічних засад наукової творчості, вдосконалення професіоналізму й підвищення педагогічної майстерності викладачів;

г) надання психологічної допомоги та підтримки всім учасникам педагогічного процесу, особливо в періоди особистісних криз;

д) вчення про методи пізнання та перетворення світу.

2. Методика дослідження передбачає:

а) показник точності, з якою методика вимірює те, для чого вона створена;

б) числове співвідношення двох різних змінних;

в) конкретизацію втілення методу – вироблений спосіб організації взаємодії суб'єкта і об'єкта дослідження на основі конкретного матеріалу й визначеної процедури;

г) ступінь узгодженості результатів, які дослідник одержує при багаторазовому застосуванні методики виміру;

д) зв'язок між двома змінними величинами.

3. Лонгітюдний метод дослідження передбачає:

а) порівняльне вивчення умов розвитку і навчання близнюків;

б) цілеспрямовану дію з метою формування певних якостей;

в) спостереження усіх зовнішніх проявів здобувачів;

г) вибіркові записи і аналіз спостережень;

д) багаторазове обстеження одних і тих же осіб протягом тривалого часу, що іноді вимірюється десятками років.

4. Формуючий експеримент – це:

а) вихідний матеріал для подальшого психологічного дослідження;

б) перебудова психолого-педагогічної практики, що призводить до істотних видозмін ходу психічного розвитку;

в) проведення досліджень у психологічній лабораторії;

г) відтворення поведінки респондентів в експериментальній ситуації на різних рівнях абстракції типових для життєвих ситуацій дій;

д) цілеспрямоване, організоване сприймання та реєстрація об'єкта.

5. Який із означених методів педагогічних досліджень можна назвати активним впливом на особистість?:

а) педагогічне спостереження;

б) анкетування;

в) педагогічний тест;

г) педагогічний експеримент;

д) вивчення продуктів діяльності.

Запитання для самоперевірки

1. Розкрийте сутність поняття методології як науки.
2. Розкрийте сутність поняття «педагогічне дослідження».
3. Охарактеризуйте методи педагогічного дослідження. Розкрийте сутність методу педагогічного спостереження.
4. У чому сутність методів опитування?
5. Охарактеризуйте методи вивчення продуктів діяльності, вивчення документації, експертної оцінки, незалежних характеристик, парних порівнянь та доцільність використання їх у педагогічній практиці.
6. У чому особливість методу «мозкового штурму», методу сценаріїв, методу Дельфи і морфологічного методу?
7. Назвіть позитивні й негативні сторони методів науково-педагогічного дослідження.

Семінарське заняття 4. Сутність процесу навчання у вищій школі (2 год/2 год)

Мета: вияснити сутність процесу навчання у вищій школі; охарактеризувати закономірності, принципи, методи, форми організації навчання, основні види навчання, функції освітнього процесу, способи навчання та особливості його мотивів.

Питання для обговорення

1. Сутність і структура процесу навчання.
2. Характеристика основних закономірностей і принципів навчання.
3. Методи, форми і засоби навчання.

Основні поняття і категорії: *навчання, наукове пізнання, види навчання, індивідуально-групова система середньовіччя, класно-урочна система, белл-ланкастерська система, дальтон-план, лабораторно-бригадна організація навчання, пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване навчання, лінійна та розгалужена система, диференційоване навчання, модульно-рейтингова система, модуль, рейтинг, принципи, функції, методи, засоби, форми організації навчання, лекція, проблемна лекція, візуальна лекція, лекція вдвох, лекція із заздалегідь запланованими помилками, курсова, дипломна робота, семінар, лабораторні роботи, практикум, колоквіум, види практики, стажування в іншому вітчизняному чи закордонному ЗВО.*

Тематика рефератів

1. Сучасні види навчання.
2. Взаємозв'язок методів і форм організації навчання.
3. Зв'язок між словесними, наочними і практичними методами навчання.

Література: 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 17, 18, 23, 25, 28, 29, 30, 33.

Методичні вказівки

1. Процес навчання як система, його елементи. Основні ознаки гуманістично спрямованого освітнього процесу. Характеристика понять «модель навчання», «модель навчального процесу». Аналіз структурних компонентів дидактичного процесу. Загальні цілі навчання в системі освіти.

Рівні навчання, психологічні вимоги до навчання. Мотивація та мотив навчально-пізнавальної діяльності. Внутрішні мотиви. Процес опанування учнями знань, навичок та вмінь. Види навичок та вмінь.

Система індивідуального навчання шкіл давнього світу, індивідуально-групова система середньовіччя, класно-урочна система, белл-ланкастерська система, дальтон-план, лабораторно-бригадна організація навчання у другій половині XX ст. Характеристика основних видів навчання. Етапи пояснювально-ілюстративного навчання. Характеристика проблемного навчання, його компонентів, етапів та шляхів створення проблемних ситуацій. Особливості програмованого навчання, характерні риси лінійної та розгалуженої системи. Характеристика диференційованого навчання. Шляхи здійснення диференційованого навчання у ЗВО, їх характеристика. Особливості модульно-рейтингової системи, її позитиви та негативи.

Характеристика функцій освітнього процесу. Способи навчання та особливості його мотивів. Характеристика основних закономірностей та законів освітнього процесу, їх функції. Загальні, часткові закономірності освітнього процесу. Їх імовірнісно-статистичний характер, значення у формуванні особистості. Основні характеристики принципів навчання.

Характеристика дидактичних принципів навчання та їх класифікація. Класифікація принципів навчання за Я.–А. Коменським (наочність, свідомість, систематичність, послідовність, доступність, міцність засвоєння

знань), А. Дістервегом (вимоги до змісту навчання, до вчителя, до учня), К. Ушинським (своєчасність, поступовість, органічність, постійність, стійкість засвоєння знань, самостійність, відсутність надмірної напруженості та надмірної легкості, правильність, свідомість і активність навчання, наочність, послідовність, міцність знань і навичок).

2. Сутність понять «метод навчання» і «прийом навчання». Залежність ефективності навчання у вузі від уміння викладача обирати метод чи прийом навчання в конкретних умовах для кожного заняття.

Класифікація методів навчання з урахуванням того, що вони мають вирішувати дидактичне завдання. Характеристика критеріїв, підходів до класифікації методів навчання. Залежність ефективності кожного методу від суб'єктивної частини, тобто від педагогічного мистецтва, натхнення, творчості, прояву особистісного «Я» викладача.

Основні функції методів навчання. Характер взаємин між викладачами і здобувачами. Перевага методів викладання (авторитарна парадигма освіти – фронтальне спілкування, стандартність оцінок знань, навичок і вмінь, примусовість, трансляційна форма передавання навчальної інформації викладачем, пасивність здобувачів); перевага прийомів співтворчості, співробітництва (гуманістична парадигма – особистісний розвиток кожного здобувача, індивідуалізація і диференціація навчання, використання програм розвитку, застосування прийомів розвитку творчого мислення, самоактуалізація здобувачів.

3. Характеристика основних форм навчання у вузі. Головні особливості сучасних організаційних форм навчання: а) певний зовнішній вияв функцій викладача та здобувача відповідно до розпорядку (фронтальне прослуховування розповіді, пояснення, групове або індивідуальне виконання завдання викладача); б) діяльність викладача і здобувачів здійснюється у певних часових межах; в) склад здобувачів може бути постійним або змінним; г) існує певний порядок спілкування викладача із здобувачем; д) організаційна форма навчання безпосередньо не пов'язана з характеристикою процесу навчання, його основними закономірностями.

Тести для самоконтролю

1. Принципи навчання – це

а) основні положення, що визначають зміст, організаційні форми та методи роботи навчального закладу;

б) спосіб упорядкованої взаємопов'язаної діяльності викладачів та учнів, спрямованої на вирішення завдань освіти, виховання і розвитку;

в) сукупність методів, спрямованих на передачу і засвоєння знань, формування умінь і навичок;

г) зумовленість навчання суспільними потребами та умовами;

д) зв'язок навчання з життям.

2. ***Закономірність навчання – це:***

а) процес розумової діяльності, спрямований на розкриття істотних ознак, якостей предметів, явищ та формулювання теоретичних понять, ідей;

б) процес цілеспрямованого відображення об'єктивної реальності;

в) свідома діяльність особистості, яка спрямована на вироблення в себе позитивних рис і подолання негативних;

г) об'єктивний, стійкий та істотний зв'язок в освітньому процесі, що зумовлює його ефективність;

д) діяльність особистості, яка спрямована на формування у себе якостей, що необхідні для виконання певних обов'язків у суспільстві.

3. Метод навчання – це:

а) процес цілеспрямованого відображення об'єктивної реальності;

б) система рухів, спрямованих на певний об'єкт з метою його перетворення;

в) різноманітні види діяльності, твори духовної культури;

г) свідома діяльність особистості, яка спрямована на вироблення в себе позитивних рис і подолання негативних;

д) спосіб упорядкованої взаємодії викладачів та здобувачів, за допомогою якого вирішуються проблеми освіти, виховання і розвитку.

4. До наочних методів навчання належать:

а) графічні роботи, демонстрування, самостійне спостереження;

б) демонстрування, самостійне спостереження, ілюстрування;

в) графічні роботи, вправи, лабораторні роботи;

г) вправи, самостійне спостереження, демонстрування;

д) лабораторні роботи, вправи, демонстрування.

5. Практичні методи навчання входять до складу:

а) методів організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності;

б) методів стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності;

в) методів контролю та самоконтролю;

г) бінарних методів;

д) імітаційних методів.

Запитання для самоперевірки

1. У чому полягає сутність процесу навчання?
2. Чому процес навчання має двосторонній характер?
3. Назвіть основні функції процесі навчання
4. Охарактеризуйте основні закономірності навчання.
5. Назвати основні методи і принципи навчання.
6. Як між собою пов'язані методи і форми організації навчання?
7. Коли в навчанні використовують методи заохочення і покарання?
8. Назвіть національні принципи навчання.

Змістовий модуль 2. Педагогічні засади наукової діяльності

та освітнього процесу у вищій школі

Семінарське заняття 5. Сучасні форми організації навчання магістра, методика їх проведення (2 год/-)

Мета: проаналізувати сучасні форми організації навчання; охарактеризувати лекцію, семінарські, практичні, лабораторні заняття, методику організації та проведення індивідуальних занять, консультацій, колоквіумів, особливості організації та проведення ділових ігор, вимоги до проведення практичних, семінарських, лекційних занять.

Питання для обговорення

1. Сучасні форми організації навчання.
2. Методична концепція лекційного курсу.
3. Методика організації та проведення практичних лабораторних і семінарських занять.
4. Методика організації та проведення індивідуальних занять, консультацій, колоквіумів. Ділові ігри, їх модифікації.

Основні поняття і категорії: *лекція, види лекцій, семінар, власне семінар, просемінар, спецсемінар, курсова робота, дипломна робота, лабораторні роботи, практикум, колоквіум, ділові ігри, імітаційні ігри, операційні ігри, види практики.*

Тематика рефератів

1. Дидактична мета індивідуальних занять.
2. Технологія і методика проведення семінарських занять. Особливості бінарної лекції.
2. Взаємозв'язок методів і форм організації навчання.
3. Зв'язок між словесними, наочними і практичними методами навчання.

Література: 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 17, 18, 23, 25, 28, 29, 30, 33.

Методичні вказівки

1. Лекція як провідна організаційна форма навчання. Розвиток вітчизняної системи як передумова появи нових видів лекції, засвоєння нової інформації шляхом її відкриття. Поділ лекцій за дидактичним призначенням (вступні, тематичні, оглядові, заключні). Характеристика кожної з них.

Завдання, переваги та недоліки лекційного викладання. Методична концепція лекційного курсу. Проблемна лекція у вузі на сучасному етапі. Поняття науковості змісту лекційного курсу. Організація лекційних занять. Роль лекції у структурі модульного навчання.

Розгляд особливостей лекції як основної форми організації навчання, специфіки підготовки до неї (складання плану, добирання матеріалу і відповідних технічних пристроїв). Методика проведення лекційного заняття. Структура академічної лекції. Загально-дидактичні вимоги до лекції у вищій школі. Психолого-педагогічні вимоги до проведення лекції у вищій школі.

Основи методичної побудови різних видів лекцій. Методика розробки і викладання лекції. Підготовка лекційного заняття.

2. З історії питання про виникнення семінарських занять. Семінарські заняття як форма організації навчання. Види і методика проведення семінарських занять. Характерні особливості демократичного й авторитарного напрямів у проведенні семінарських занять. Дискусія як метод навчання у вищій школі. Педагогічні передумови успіху дискусії на семінарському занятті. Дидактичні цілі семінару: поглиблення, систематизація; закріплення знань, перетворення їх на переконання; перевірка знань; прищеплювання навичок і умінь самостійної роботи з книгою: розвиток культури мовлення; формування вміння аргументовано обстоювати свої погляди, відповідати на запитання, слухати інших, формулювати запитання.

Характеристика видів семінарів (просемінари, семінари, дослідницькі семінари, спецсемінари, семінар-бесіда, семінар-доповідь, семінар-заслуховування, семінар-диспут, семінар-розв'язування задач, семінар-прес-конференція, коментоване читання, тощо).

3. Індивідуальне навчальне заняття. Форми, види, обсяг, методи проведення ІНЗ. Ділові ігри. Ділова гра як активний метод навчання, що забезпечує активну творчу діяльність здобувачів, створює умови для підвищеної мотивації та емоційності, розвиває їхнє критичне мислення.

Традиційні ділові ігри. Класифікація ділових ігор: за часом проведення (ігри без обмежень часу, з обмеженням часу, в реальному часі); за оцінкою діяльності (гру кожного учасника оцінюють або ні); за остаточним результатом (ігри з жорсткими правилами та відкриті ігри); за завершальною метою (навчальні, пошукові, констатуючі); за методологією проведення (рольові, групові, імітаційні, організаційно-діяльнісні, інноваційні, ансамблеві); за сферою використання (промислові, навчальні, кваліфікаційні). Різноманітні модифікації ділових ігор у закладі вищої освіти (імітаційні, операційні, рольові ігри, діловий театр, психо-соціодрама).

Імітаційні ігри (на заняттях імітують діяльність певної організації, підприємства, навчально-виховного закладу, події, конкретну діяльність людей (ділова нарада, обговорення плану) та умови, у яких відбувається подія (зал засідань, кабінет керівника). Сценарій імітаційної гри (опис структури і призначення процесів й об'єктів, що їх імітують).

Функції операційних ігор (допомагають відпрацювати виконання конкретних операцій: методики написання твору, організації та проведення тренінгових занять, специфіки обчислення тощо).

Тести для самоконтролю

1. Лекція – це:

а) форма навчального заняття, за якої здобувачі освіти під керівництвом викладача особисто проводить натурні або імітаційні

експерименти чи досліди з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень даної навчальної дисципліни;

б) основна форма проведення навчальних занять у закладах вищої освіти, призначена для засвоєння теоретичного матеріалу;

в) форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію з наперед визначених тем, до яких здобувачів готують тези виступів на підставі індивідуально-виконаних завдань;

г) форма навчального заняття, за якої здобувач освіти отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їхнього практичного застосування;

д) форма навчального заняття, яка проводиться з окремими здобувачами освіти з метою підвищення рівня їхньої підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей.

2. Гедоністична функція лекції полягає у тому, що вона:

а) зумовлена необхідністю забезпечити оптимальні умови для інтелектуального розвитку особистості через залучення її в діяльність;

б) дає змогу формувати в майбутніх фахівців певні морально-духовні якості через зміст навчального матеріалу й налаштування здобувачів освіти на конкретну пізнавальну діяльність;

в) особливо важлива з погляду мобілізації здобувачів на навчання;

г) спонукає здобувачів освіти до навчальної самостійної діяльності щодо оволодіння професійними знаннями, навичками і вміннями, до постійного пошуку нових знань, до професійної та громадської активності, розвитку і формування позитивних інтересів;

д) має викликати позитивні емоції, естетичну насолоду від процесу здобуття знань і змісту лекційного матеріалу, спілкування з лектором і загалом викликати задоволення.

3. Просемінари передбачають:

а) натурні або імітаційні експерименти з метою практичної перевірки й підтвердження окремих теоретичних положень навчальної дисципліни;

б) аудиторну роботу здобувачів освіти під керівництвом педагога, спрямовану на оволодіння навичками й уміннями самостійної роботи з підготовки до безпосередньої участі в семінарах;

в) імітацію колективної професійної діяльності;

г) корекцію через групову практику психологічного впливу, основану на активних методах групової роботи;

д) експериментальну перевірку формул, розрахунків.

4. Колоквіум передбачає:

а) натурні або імітаційні експерименти чи досліди з метою практичної перевірки й підтвердження окремих теоретичних положень навчальної дисципліни;

б) аудиторну роботу здобувачів під керівництвом педагога, спрямовану на оволодіння навичками й уміннями самостійної роботи з підготовки до безпосередньої участі в семінарах;

в) імітацію колективної професійної діяльності;

г) корекцію через групову практику психологічного впливу, основану на активних методах групової роботи;

д) з'ясування рівня засвоєння здобувачами освіти знань, оволодіння вміннями й навичками з окремої теми чи розділу в позанавчальний час.

5. Діагностика – це:

а) критичне ставлення здобувача освіти до своїх здібностей і можливостей, об'єктивне оцінювання досягнутих успіхів;

б) система технологій, засобів, процедур, методик, методів висвітлення обставин, умов, факторів функціонування педагогічних об'єктів, перебігу педагогічних процесів, встановлення їх ефективності та наслідків;

в) система перевірки результатів навчання і виховання здобувачів;

г) індивідуальні й групові знання, навички та вміння, а також рівень їхнього опанування, які необхідні для ефективного виконання завдань;

д) процес і результат виявлення й порівняння рівня опанування здобувачами освіти професійно важливих знань.

Запитання для самоперевірки

1. Охарактеризуйте історичний аспект розвитку і становлення лекції.
2. Укажіть переваги і недоліки лекційної системи навчання.
3. Які види лекцій використовують у ЗВО?
4. Що таке семінарська робота здобувача освіти?
5. Назвіть види семінарської роботи.
6. Структура побудови лекції та її обсяг.
7. Характеристика факультативу як форми диференційованого навчання.
8. Визначте місце консультацій у навчальному процесі вищої школи.
9. Проаналізуйте доцільність використання ігрових методів навчання у практиці роботи педагога вищої школи.
10. Визначте особливості організації та проведення ділових ігор.
11. Назвіть вимоги щодо проведення практичного заняття.

Семінарське заняття 6. Особливості самостійної роботи здобувачів вищої освіти (2 год/2 год)

Мета: охарактеризувати особливості самостійної роботи здобувачів вищої освіти; проаналізувати види контролю у ЗВО, методику самостійної підготовки здобувача вищої освіти до модульного контролю, заліків та іспитів.

Питання для обговорення

1. Самостійна робота здобувачів вищої освіти.
2. Види контролю в освітньому процесі.

3. Методика самостійної підготовки здобувачів вищої освіти до модульного контролю, заліку, іспиту.

Основні поняття і категорії: *курсова робота, дипломна робота, види практики, контроль, оцінка, педагогічний контроль, взаємоконтроль, самооцінка, критерії оцінювання, норми оцінювання, попередній, поточний, періодичний, підсумковий контроль, індивідуальна, фронтальна, групова і комбінована перевірка, соціальні, навчальні й професійні труднощі, види читання, план, рецензія, цитата, анотація.*

Тематика рефератів

1. Дидактична мета індивідуальних занять.
2. Технологія і методика проведення семінарських занять.
3. Характеристика видів контролю навчання.
4. Реалізація основних функцій навчання у процесі лекційної роботи.

Література: 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 17, 18, 23, 25, 28, 29, 30, 33.

Методичні вказівки

1. Самостійна робота здобувачів освіти. Соціальні, навчальні й професійні труднощі. Реферат як короткий письмовий виклад основних висновків вчення, наукової праці, дослідження, змісту книги або огляд друкованих джерел на певну тему.

Курсова робота як форма комплексного вирішення конкретної фахової проблеми. Відповідність тематики курсових робіт програмі навчальної дисципліни і практичним потребам конкретного фаху. Керівництво над курсовою роботою.

Дипломна робота як передбачення розширення і поглиблення теоретичних знань, закріплення практичних умінь та навичок зі спеціальності, їх застосування при вирішенні конкретних проблем виробництва. Керівництво і захист дипломних робіт.

Домашні завдання (робота з текстом підручників, виконання різноманітних вправ, письмових, графічних робіт, розв'язування задач, читання статті у науково-популярному виданні, спілкування з особою, спостереження за природним або побутовим явищем, проведення досліду).

2. Контроль. Педагогічний контроль. Основні компоненти (перевірка, оцінювання, облік) і функції контролю за рівнем засвоєння змісту освіти (освітня, діагностична, стимулююча, оцінювальна, розвиваюча, управлінська, виховна). Види контролю за місцем у навчальному процесі. Значення і особливості державної атестації. Вимоги до контролю за рівнем засвоєння змісту освіти. Принципи контролю. Визначення критеріїв, якими педагоги оцінюють знання, вміння та навички, що відповідають загальним вимогам до якості знань відповідно до навчальної програми (обсяг, глибина, оперативність, уміння викласти знання в усній, письмовій і графічній формах та якість умінь і навичок). Попередній, поточний, періодичний, підсумковий контроль. Характеристика кожного з них. Взаємоконтроль і самоконтроль. Індивідуальна, фронтальна, групова і комбінована перевірка.

Основні методи перевірки успішності здобувачів освіти у дидактичному процесі (побічне спостереження, усне опитування, вправляння, програмований контроль, письмові роботи, дидактичні тести). Аналіз рівня знань як критерій оцінки (репродуктивний, реконструктивний, творчий); система оцінювання знань, умінь та навичок. Засоби діагностики навчання у ЗВО.

3. Методика самостійної підготовки здобувачів до модульного контролю, заліків та іспитів. Алгоритм дій при підготовці до модульної контрольної роботи, іспиту і заліку. Послідовність роботи у підготовці до контрольних заходів. Загальні вимоги до оцінки знань здобувачів освіти.

Методика самостійного здобуття знань з навчальної, наукової літератури та інтернету. Види читання. Види записів *п*ід час опрацювання книг (складання плану, виписування цитат, записи висновків, складання тез; складання конспекту; складання анотацій; написання реферату; рецензування; систематизація зведених оглядів; підготовка зведеного конспекту; складання схем, таблиць; запис власних думок; записи окремих слів із занотовуванням їх значення та ін.). Складання конспекту.

Тести для самоконтролю

1. Видами контролю за рівнем засвоєння змісту освіти у процесі навчання є:

а) попередній контроль;
б) поточний контроль;
в) періодичний контроль;
г) підсумковий контроль;
д) тематичний контроль**.**

2. Яка функція контролю є зайвою:

а) освітня;
б) діагностична;
в) виховна чи функція стимулювання;
г) методологічна;
д) розвиткова.

3. Який вид контролю не вписується в усі форми та методи контролю?:

а) попередній;
б) поточний;
в) підсумковий;
г) тематичний;
д) логічний.

4. Яка організаційна форма контролю знань, навичок і вмінь не вписується в усі форми контролю:

а) самоконтроль;
б) індивідуальна;
в) фронтальна;

г) підсумкова;

д) групова.

Запитання для самоперевірки

1. Що означає фронтальна робота на заняттях?
2. Характеристики основних функцій контролю.
3 Види контролю та його застосування.
4. Що означає письмовий, тестовий і програмований контроль?
5. Суть самоконтролю та його форми.
6. Розкрити суть основних вимог організації контролю рівня знань, умінь та навичок.
7. Яких принципів контролю слід дотримуватися?
8. Охарактеризуйте основні форми організації перевірки знань, навичок і вмінь, які використовують у ЗВО.
9. Обґрунтуйте доцільність використання діагностичних засобів у процесі організації навчання у ЗВО.

Семінарське заняття 7. Особливості педагогічного спілкування суб'єктів педагогічного процесу у вищій школі (2 год/-)

Мета: *проаналізувати зміст поняття «спілкування», його види, функції, стилі, психологію ділового спілкування, складові і стилі педагогічного спілкування, основні показники педагогічного такту, основні детермінанти згуртованості групи, причини виникнення та шляхи запобігання педагогічних конфліктів.*

Питання для обговорення

1. Зміст поняття «спілкування», його види, функції, стилі.
2. Психологія ділового спілкування
3. Складові педагогічного спілкування.
4. Стилі професійно-педагогічного спілкування
5. Поняття педагогічного конфлікту.

Основні поняття і категорії: *спілкування, самосвідомість, види спілкування, вербальне та невербальне спілкування, міміка, жести, функції спілкування, стилі спілкування, здібності, ділове спілкування, стратегія і тактика спілкування, стилі професійно-педагогічного спілкування, професійна придатність, професійна готовність, педагогічний такт, артистизм, педагогічна культура, педагогічна майстерність.*

Тематика рефератів

1. Структурні компоненти педагогічної культури педагога.
2. Педагогічний такт як прояв стилю спілкування педагога.
3. Особливості педагогічного конфлікту, стадії його розвитку.
3. Авторитет педагога.

Література: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 20, 22, 24, 28, 29, 30, 33.

Методичні вказівки

1. Основні фактори формування і розвитку особистості. Умови розвитку індивіда як особистості. Характеристика поняття „соціалізація", її основні принципи: системність, діяльність, двостороння взаємодія особистості і соціального середовища, особиста активність та вибірковість. Зв'язок виховання з процесом соціалізації. Основні функції виховання: організаційна, ціннісно-орієнтаційна, профілактична, попереджувальна. Проблема перетворення вихованця із об'єкта виховання у суб'єкт. Основні закономірності та рушійні сили розвитку особистості. Характеристика сфер, у яких здійснюється становлення особистості: діяльність, спілкування, самосвідомість. Спілкування як фактор формування та соціалізації особистості. Функції структури спілкування. Зв'язок вербальних та невербальних засобів спілкування. Значення мови і мовлення в житті людини, характеристика стилів мовлення: побутовий, художній, діловий, науковий. Етапи оволодіння мовою, функції та види мовлення.

2. Необхідність навчатися спілкуванню. Сутність суб'єкт-суб'єктних стосунків між викладачем та здобувачами освіти. Психологічна характеристика активного рефлексивного слухання та «Я-повідомлення» у комунікативному процесі педагога зі здобувачами освіти. Стилі професійно-педагогічного спілкування як найбільш оптимальні щодо розв'язання завдання професійної підготовки й особистісного зростання. Засоби, методи та прийоми підвищення ефективності професійно-педагогічного спілкування з аудиторією під час занять та екзаменів. Основні поняття теми. Характеристика тактовності й коректності педагога в спілкуванні зі здобувачами освіти. Сутність методу активного слухання. Психологічні настанови для молодого педагога. Особливості бар'єрів спілкування. Ефективність методів «Я – повідомлення» та «Ти – повідомлення». Бар'єри спілкування, які заважають взаєморозумінню. Особливості педагогічної творчості. Шляхи підвищення педагогічної майстерності педагога. Сутність проблеми критеріїв оцінки ефективності діяльності педагога.

3. Суспільна значущість викладацької професії. Особистість викладача у виховному процесі. Педагогічна майстерність та педагогічна культура викладача ЗВО. Професійна придатність і професійна готовність викладача. Сутність теоретичної та практичної готовності викладача. Авторитет викладача. Порівняння та встановлення зв'язку між поняттями: мистецтво спілкування, майстерність спілкування, талант спілкування, артистизм спілкування, наука спілкування. Стратегія виховання. Техніка особистої праці викладача. Особливості наукової організації викладача. Макроструктура діяльності та внутрішня структура. Мотиви як передумова діяльності. Мотиви як спонукання до здійснення поведінкового акту, породжене системою потреб людини. Внутрішні та зовнішні мотиви. Засоби діяльності, процес їх засвоєння, основні різновиди. Творча діяльність. Соціальне середовище та діяльність. Система норм і цінностей людини.

Тести для самоконтролю

1. Професійна придатність – це:

а) психологічна, психофізіологічна, фізична готовність та науково-теоретична і практична підготовка педагога;

б) сукупність психологічних і психофізіологічних особливостей людин0и, які необхідні для досягнення успіху в обраній професії;

в) сукупності стійких мотивів, що орієнтують діяльність особистості;

г) своєрідний паспорт, що містить сукупність особистісних якостей, педагогічних і спеціальних знань і умінь, необхідних для виховника;

д) справжня педагогічна спрямованість, що полягає у стійкій мотивації стосовно розвитку особистості здобувача освіти як професіонала засобами свого навчального предмету, зважаючи на формування його потреби в знаннях, носієм яких є педагог.

2. Процес педагогічного спілкування включає такі етапи:

а) моделювання педагогом майбутнього спілкування зі здобувачем або групою (прогностичний етап);

б) організацію безпосереднього спілкування у момент початкової взаємодії ("комунікативна атака");

в) управління спілкуванням під час педагогічного процесу;

г) аналіз ситуації минулого спілкування та його моделювання на майбутню діяльність;

д) усі відповіді правильні.

3. Спілкування-заграваннЯ – це:

а) невміння організувати продуктивне педагогічне спілкування, яке проявляється у намаганні викладача завоювати дешевий авторитет;

б) способи творчої педагогічної діяльності, які слугують соціалізації особистості в конкретних історичних умовах;

в) спілкування для визначення того, що відбувається, щоб зрозуміти тему, проблему;

г) високоморальні якості, що виявляються в культурі спілкування та педагогічній взаємодії;

д) визнання за виховником права на прийняття відповідального рішення, яке заслуговує повної довіри.

4. Авторитет педагога передбачає:

а) сукупність психологічних і психофізіологічних особливостей людини, які необхідні для досягнення успіху в обраній професії;

б) аналіз ситуації минулого спілкування та його моделювання на майбутню діяльність;

в) сукупність професіоналізму діяльності та особистості;

г) труднощі мовного спілкування і передачі власного емоційного ставлення до навчального матеріалу;

д) абсолютизацію рольових (директивних) позицій, що виявляється у дидактичному центризмі: на першому місці залишається успішність і оцінки.

5. Педагогічне спілкування характеризується такими функціями:

а) соціально-перцептивною – сприймання і пізнання педагогом і студентом один одного;

б) комунікативно-поведінковою – передача інформації та обмін соціальними ролями, організація спільної діяльності;

в) емоційною – прояв взаємних оцінних ставлень, ставлення викладача до здобувача освіти як особистості; експресивні реакції кожної зі сторін спілкування;

г) соціальною самопрезентацією;

д) усі відповіді правильні.

Запитання для самоперевірки

1. Назвати структуру спілкування та функції.
2. Значення спілкування в житті та діяльності людини.
3. Чи може діяльність бути невмотивованою?
4. Назвіть причини низької культури спілкування педагога із здобувачами.
5. У чому виявляється педагогічний такт викладача?
6. Якими особистісними якостями має володіти педагог?
7. У чому сутність суб'єкт-суб'єктних стосунків між викладачем і здобувачем?
8. У чому сутність методу активного слухання?

Семінарське заняття 8. Особливості національного виховання у закладі вищої освіти (1 год/-)

Мета: проаналізувати зміст понять «виховання», «національне виховання», закономірності, принципи, методи, напрями, форми організації; охарактеризувати поняття «самовиховання», умови успішного самовиховання; ознайомитися зі спеціальними прийомами самовиховання.

Питання для обговорення

1. Національне виховання як фактор цілісного формування особистості.
2. Характеристика методів, форм і засобів виховного впливу на особистість здобувача вищої освіти.
2. Самовиховання здобувача вищої освіти, його мотивація.

Основні поняття і категорії: *виховання, формування, розвиток, самоосвіта, саморозвиток, засоби виховання, самовиховання, перевиховання, чинники виховання, принципи виховання, національні принципи виховання, закономірності виховання, рушійні сили процесу виховання, методи виховання, форми організації виховного процесу, суспільні інститути виховання, зміст виховання, процес виховання, функції виховання, вихованість, рівні вихованості, критерії ефективності педагогічного процесу, прийоми самовиховання, принципи, функції та етапи перевиховання.*

Тематика рефератів

1. Модель процесу національного виховання та характеристика її складових.

2. Фактори взаємовпливу фізичного виховання та інших напрямів розвитку особистості.

3. Практичні прийоми самовиховання**.**

Література: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 17, 18, 23, 25, 28, 29, 30, 33.

Методичні вказівки

1. Процес виховання. Основні положення теорії виховання. Структура теорії виховання. Підходи у вихованні як педагогічні категорії. Основні завдання сучасної системи виховання. Суть процесу виховання. Модель процесу виховання та характеристика її складових. Закони та загальні закономірності виховного процесу.

Характеристика принципів виховання, основні вимоги до них. Національні принципи виховання. Змістовий компонент виховного процесу.

Основні напрями виховання. Національне виховання. Поняття про методи виховання та їх класифікація. Методи безпосереднього виховного впливу. Прийоми, способи і засоби виховання. Концепції рушійних сил виховного процесу. Особливості виховного впливу методів виховання. Класифікація методів виховання. Методи безпосереднього виховного впливу, методи опосередкованого виховного впливу, методи самовиховання. Загальні та часткові методи виховання.

Форми організації виховного процесу, їх класифікація. Масові форми виховної роботи. Характеристика групових форм виховного процесу. Індивідуальні форми виховної роботи. Взаємозумовленість і взаємозв'язок різних методів і форм виховання.

2. Процес самовиховання та його структура. Самовиховання як свідома діяльність людини, спрямована на вироблення в себе позитивних рис і подолання негативних. Умови успішного самовиховання. Опанування спеціальними прийомами самовиховання: самопереконання, самонавіювання, самоаналіз, самопідбадьорювання, самозаохочення, самопереключення, самонаказ, самооцінка, самоконтроль, самосуд, самозаборона, самопримус та ін. Характеристика методів самовиховання. Основні етапи педагогічного керівництва самовихованням.

Теорія перевиховання, її розгалужена основа диференціації. Диференційований та індивідуальний підходи у навчанні і вихованні студентів. Вихованість як показник ефективності та якості навчального процесу. Залежність результатів виховного процесу від індивідуальних особливостей вихованців, їх ставлення до навколишньої дійсності. Основні показники рівня вихованості школяра. Методи визначення рівня вихованості учнів. Шляхи підвищення ефективності процесу виховання. Прояви формалізму у виховному процесі. Подолання формалізму завдяки уникненню безсистемності, усуненню заорганізованості учнів безліччю непотрібних заходів. Характеристика методів удосконалення виховного процесу.

Поняття про важковиховуваність. Перевиховання як виховний процес, спрямований на подолання негативних рис особистості, що сформувалися під впливом негативних умов виховання. Виправлення як своєрідний результат процесу перевиховання. Причини відхилень у поведінці вихованців. Диференціація категорій підлітків і дітей молодшого віку, які підлягають перевихованню: важковиховувані діти, педагогічно занедбані підлітки, підлітки-правопорушники, неповнолітні злочинці.

Виховна роль дитячих та юнацьких організацій. Виховання дітей та молоді в позашкільних установах. Роль церкви у вихованні підростаючого покоління. Методики релігійного самовпливу і самовиховання. Шляхи підвищення ефективності спільної виховної роботи сім'ї, дитячих і юнацьких громадських організацій, позашкільних навчально-освітніх установ, церкви і школи. Суспільні інститути виховання. Головні умови ефективності сімейного виховання. Роль батьків у формуванні особистості. Класифікація сімей, які продукують педагогічно занедбаних дітей: педагогічно неспроможні, педагогічно пасивні, антипедагогічні. Форми, види і методи роботи з педагогічно неспроможними сім'ями.

Тести для самоконтролю

1. Яке визначення найточніше відображає сутність самовиховання особистості?

а) формування у себе сильної волі і характеру;

б) свідома діяльність особистості, яка спрямована на вироблення в себе позитивних рис і подолання негативних;

в) діяльність особистості, яка спрямована на формування у себе якостей, що необхідні для виконання певних обов'язків у суспільстві;

г) наполегливе подолання власних шкідливих звичок;

д) усі відповіді правильні.

2. Побудувати логічну схему процесу власного самовиховання з його структурних елементів:

а) зміст;

б) мета, завдання та ідеал;

в) прийоми, методи;

г) результат, коригування;

д) способи та форми.

3. До методів самовиховання належать:

а) бесіда, самопереконання, самопідбадьорювання;

б) самохарактеристика, самонавчання;

в) самообов'язок, самоаналіз;

г) самокритика, само заохочення;

д) усі відповіді правильні.

4. Процес перевиховання пов'язаний з реалізацією функцій:

а) відновлення;

б) компенсування;

в) стимулювання;

г) виправлення.

д) усі відповіді правильні.

5. Самонавіювання передбачає:

а) вплив на себе з метою утвердження нових стосунків і ставлення до власних вчинків;

б) систематичну фіксацію свого стану або поведінки з метою запобігти небажаним виявам, свідомій регуляції особистістю своєї поведінки;

в) аналіз своєї діяльності, вчинків, поведінки, внутрішнього світу.

г) зіставлення прийнятого плану та обов'язків із самовиховання з реальністю, результатами діяльності, встановлення невідповідності, внесення необхідної корекції для досягнення запланованого, пошук причин відхилень;

д) вплив здобувача освіти на себе з метою самовиховання, через повторення подумки або вголос висловлювань до повного опанування собою.

Запитання для самоперевірки

1. Розкрийте сутність понять «самовиховання», «метод самовиховання» і «професійне самовдосконалення».
2. Назвіть основні принципи самовиховання.
3. Назвіть основні етапи педагогічного керівництва процесом самовиховання.
4. Яким чином можна стимулювати самовиховання?
5. Розкрийте сутність етапу планування процесу самовиховання.
6. Розкрийте основні функції самоконтролю.
7. Охарактеризуйте поняття «метод виховання», «форма виховання», «засіб виховання».
8. Розкрийте сутність методів виховання у ЗВО.

V. Перелік питань до екзамену

1. Історія розвитку педагогіки вищої школи.
2. Система сучасної освіти. Мета і завдання освіти. Основні ознаки та типи освіти.
3. Нормативні документи, що визначають зміст освіти.
4. Принципи організації системи народної освіти в Україні.
5. Методологія науки. Методи педагогічного дослідження.
6. Поняття акредитації закладів вищої освіти.
7. Програма навчальної дисципліни. Навчальна література.
8. Педагогічна інноватика.
9. Педагогіка співробітництва.
10. Структура педагогічної інноватики.
11. Специфічні особливості інноваційного навчання.
12. Закони та закономірності навчання. Принципи навчання.
13. Поняття методів навчання, їх класифікація.

14. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.
15. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності.
16. Методи контролю та самоконтролю.
17. Загальна характеристика форм організації навчання у вищій школі.
18. Лекція у вищій школі. Роль лекції у вищій школі.
19 Сутність, дидактична мета і загальна будова лекційного заняття.
20. Методика організації та проведення практичних, занять у ВШ.
21. Методика організації та проведення лабораторних занять у ВШ.
22. Методика організації та проведення семінарських занять у ВШ.
23. Методика організації та проведення індивідуальних занять, консультації, колоквіуму, ігор. Ділові ігри. Інтелектуальні ігри.
24. Самостійна робота здобувачів освіти та її методика.
25. Методика самостійної підготовки здобувачів освіти до семінарських, практичних і лабораторних занять.
26. Методика самостійної підготовки здобувача освіти до модульного контролю, заліків та іспитів.
27. Методика самостійного здобуття знань з навчальної, наукової літератури та інтернету.
28. Органи управління. Пошук інформації.
29. Поняття контролю навчальної діяльності здобувачів освіти: функції, принципи організації, види та форми.
30. Контроль та оцінка.
31. Види та форми контролю.
32. Оцінка й оцінювання у вищій школі. Засоби діагностики навчання у закладах вищої освіти.
33. Суть, зміст і завдання процесу виховання у закладі вищої освіти.
34. Класифікація методів виховання.
35. Методи формування свідомості.
36. Методи формування суспільної поведінки.
37. Методи стимулювання і діяльності поведінки.
38. Методи контролю й аналізу ефективності виховання.
39. Форми виховання.
40. Самовиховання студентів в умовах ЗВО та його мотивація.
41. Національне виховання.
42. Наукова організація праці викладача вищої школи.
43. Концепції виховної роботи з урахуванням особливостей і традицій освітнього закладу.
44. Професійна готовність науково-педагогічного працівника до педагогічної діяльності.
45. Роль і місце науково-педагогічного працівника в розвитку суспільства, його функції.

46. Функції науково-педагогічного працівника.
47. Вимоги до науково-педагогічного працівника
48. Психолого-педагогічна компетентність викладача.
49. Сутність педагогічного спілкування.
50. Стилі педагогічного спілкування (за В.О. Кан-Каликом).
51. Педагогічна позиція викладача ЗВО.
52. Педагогічний такт.
53. Протиріччя в педагогічній взаємодії.
54. Види конфліктних ситуацій.
55. Стилі поведінки викладача.
56. Способи та засоби подолання конфлікту.
57. Особистісні якості викладача закладу вищої освіти.
58. Характеристика видів навчання.
59. Поняття спілкування. Функції спілкування. Спілкування як обмін інформацією. Спілкування як сприймання людьми один одного. Спілкування як взаємодія.
60. Поняття групи. Класифікація груп.
61. Основні компоненти навчального процесу.
62. Методи формування свідомості особистості.
63. Самовиховання, його зміст та структура.
64. Теорія перевиховання.
65. Наукові ступені і вчені звання в Україні.
66. Зміст поняття „культура особистості”.
67. Виховна мета та функції лекції.
68. Самостійна робота здобувачів освіти. Види самостійної роботи.
69. Шляхи підвищення ефективності процесу виховання.
70. Семінарські заняття у вищій школі.

VI. Використана та рекомендована література

1. Вітвицька С.С. Педагогіка вищої школи : практикум. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 174 с.

2. Задорожна-Книгницька Л.В., Нетреба М.М., Бодик О.П. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник. Одеса : КУПРІЄНКО СВ, 2022. 309 с.

3. Зливков В.Л., Лукомська С.О. Сучасні тренінгові технології розвитку особистості в освіті. Київ. 2022. 184 с.

4. Креч Т.В. Педагогіка вищої школи [Текст] : навч. посіб. до самост. вивч. дисципліни для здобувачів вищ. освіти другого рівня усіх спец. / Т. В. Креч, С. О. Дитюк ; Харків. нац. ун-т буд-ва та архітектури. Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2022. 143 с.

5. Марцева Л.А. Педагогіка і психологія вищої школи : навч. посіб. Електронні дані. Житомир : Державний університет «Житомирська політехніка», 2022. 150 с.

6. Михалюк А.М. Педагогіка : інтерактивний контент. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. 245 с.

7. Освітні науки : магістерський курс : навч. посіб. / Л.М. Потапюк, Ю.Й. Тулашвілі, В.А. Кошелюк, О.І. Гулай / за заг. ред. Л.М. Потапюк. Луцьк : Вежа-Друк, 2025. 312 с.

8. Основи педагогіки та інноваційні технології у вищій школі : навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня доктора філософії (PhD) за третім (освітньо-науковим) рівнем / уклад. Л.І. Васецька. 2-е вид., доповн. і перероб. Запоріжжя : ЗДМФУ, 2023. 145 с.

9. Педагогіка вищої школи. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / [В.Е. Лунячек та ін.] ; за ред. В.Е. Лунячека, Н.О. Ткачової ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2024. 343 с.

10. Педагогіка і психологія вищої школи : Силабус навчальної дисципліни для студентів-магістрантів. Укл. : Соловей М.І., Кудіна В.В. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2022. 70 с.

11. Педагогіка партнерства : навч. посіб. для студентів закл. вищ. освіти / уклад.: М.І. Гагарін, В.В. Мартинюк ; Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Сочінський М.М. [вид.], 2024. 213 с.

12. Потапюк Л.М. Соціальна інклюзія у сучасних освітніх закладах. *Витоки педагогічної майстерності :* журнал / Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. Полтава. Випуск 27. 2021. С. 205–210.

13. Потапюк Л.М., Ковальчук В.В. Особливості формування інклюзивної компетентності майбутніх педагогів як складової професійної компетентності. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика : збірник наукових праць* / Гол. редактор Г.П. Шевченко. Вип. 2 (106). Київ : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2023. С. 127–136.

14. Потапюк Л.М. Соціально-психологічний контекст становлення та розвитку педагогічно-просвітницької діяльності громад в Західній Україні (друга половина XIX – 30-ті рр. XX ст.) : монографія. Луцьк : відділ іміджу та промоції ЛНТУ, 2023. 296 с.

15. Потапюк Л.М., Потапюк І.П. Сучасний менеджмент у закладах вищої освіти. *Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України*: зб. матеріалів IV Всеукраїнського круглого столу з міжнародною участю (Київ, 17.11.2021). Київ: КНУБА, 2022. С. 220–225.

16. Потапюк Л.М., Потапюк І.П. Відкрита освіта: виклики сучасності. *Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України*»: матеріали V Міжнародної конференції (Київ, 17.11. 2022) до 20-річчя з дня створення кафедри професійної освіти КНУБА. Київ : Київський національний університет будівництва і архітектури, 2023. С. 267–271.

17. Потапюк Л.М., Кардаш А.В. Національний характер освіти і національне виховання особистості. *Менеджмент XXI століття : глобалізаційні виклики :* матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції, 16 травня 2024 р. Полтава : ПДАУ, 2024. С. 318–322.

18. Потапюк Л.М., Куліш Г.О. Реалізація особистісно-орієнтованої парадигми навчання в закладах вищої освіти. *Менеджмент XXI століття : глобалізаційні виклики* : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, 18 травня 2023 р. Полтава : ПДАУ, 2023. С. 512–515.

19. Потапюк Л.М., Цвях І.Д., Троцюк Т.В. Щодо проблеми адаптації студентів-першокурсників. *Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України* : матеріали VI Міжнародної конференції (16.11. 2023 року). Київ : ЦП «Компринт», 2024. С. 333–337.

20. Потапюк Л.М., Троцюк Т.В. Основні підходи до вивчення толерантності студентської молоді. *Управління ресурсним забезпеченням господарської діяльності підприємств реального сектору економіки* : матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 23 листопада 2023 р. Полтава : ПДАУ, 2023. С. 229–231.

21. Потапюк Л.М., Лінник Б.В. Розвиток та впровадження інклюзивної освіти в умовах дистанційного навчання: виклики та перспективи. *Управління ресурсним забезпеченням господарської діяльності підприємств реального сектору економіки* : матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конф., 23 листопада 2023 р. Полтава : ПДАУ, 2023. С. 236–238.

22. Потапюк Л., Лінник Б. Реалізація компетентнісного підходу в сучасній освіті як необхідна умова підвищення конкурентоспроможності майбутнього фахівця. *Соціально-психологічна допомога і соціальна робота: виклики сучасності* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 18–19 квітня 2024 р.). Луцьк: відділ іміджу та промоції ЛНТУ, 2024. С. 409–417.

23. Потапюк Л.М. Роль національних цінностей у формуванні особистості студента. Global Trends and Direction of Scientific Research Development : XXXII International scientific and practical conference (July 31–August 2, 2024) Hamburg, Germany. International Scientific Unity, 2024. pp. 240–245.

24. Потапюк Л.М. Самопрезентація молоді у соціальних мережах. 3 Міжнародна науково-практична конференція *Modern Trends in the Development of Economy, Technology and Industry: Collection of Scientific Papers* "International Scientific Unity" with Proceedings of the 3 rd International Scientific and Practical Conference. April 9–11, 2025. Toronto, Canada. Pp. 284–287.

25. Сбруєва А.А. Порівняльна педагогіка вищої школи: національний, європейський та глобальний контексти. Comparative Higher Education: National, European and Global Contexts : навч. посіб. / А.А. Сбруєва ; Сум. держ. пед. ун-т ім. А.С. Макаренка, "Erasmus+ ", Programme of the European Union, EurDocs, програма модуля Жана Моне (2018-2021). Суми : СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2021. 315 с.

26. Hudym I., Abilova O., Potapiuk L., Nikolenko L., Poliakova A. Strategies and best practices for promoting inclusive education to meet diverse

learning needs. *Conhecimento & Diversidade, Niterói*, v. 16, n. 42. Abr./Jun. 2024. 270–286.

27. Potapiuk L., Sasiuk A. Integration of Artificial intelligence into Ukrainian inclusive educational environment as an advanced learning tool. *Educological discourse/ OD*, vol. 47, no. 4, Dec. 2024. P. 35–43.

28. Rozina I., Malaniuk N., Kalyniuk A., Potapiuk L., Tsumarieva N. Tolerance to uncertainty as a factor in the development of higher education students' professional identity. *Sapienza: International Journal of Interdisciplinary Studies*. V. 5. N. 4. 2024, Sapienza Grupo Editorial. e24080.

29. Spitsyn V., Antonenko I., Synkovska O., Dzevytska L., Potapiuk L. European Values in the Ukrainian Higher Education System: Adaptation and Implementation. *Journal of Curriculum and Teaching*. 2024. Vol. 13, No. 3, Special Issue. P. 102–114.

VII. Інформаційні ресурси

30. Курлянд З.Н. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. URL: https://westudents.com.ua/knigi/350-pedagogka-vischo-shkoli-kurlyand-zn.html (дата звернення: 13.02.2026).

31. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. URL: https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/strategiya-rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-na-2022-2032-roki (дата звернення: 13.02.2026).

32. Стратегія реформування вищої освіти URL: https://osvita.ua/vnz/reform/43883/ (дата звернення: 12.02.2026).

33. Електронний освітній портал ЛНТУ. Система Moodle. Курс «Педагогіка вищої школи» URL: https://mdl.lntu.edu.ua/course/view.php?id=2015.

П 24

Педагогіка вищої школи: методичні вказівки до семінарських занять для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Освітні, педагогічні науки (Інклюзивна освіта)» галузі знань А Освіта спец. А1 Освітні науки денної та заоч. форм навч. / уклад. Л.М. Потапюк. Видання 2-ге, доповнене і перероблене. Луцьк : ЛНТУ, 2026. 40 с.

Комп'ютерний набір та верстка: Л. М. Потапюк

Редактор: Л. М. Потапюк

Підписано до друку_____Формат 60х84/16. Папір офс. Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк.___Обл.-вид. арк.___Тираж__прим. Зам.___.

Відділ іміджу та промоції
Луцького національного технічного університету
43018, м. Луцьк, вул. Львівська, 75
Друк – відділ іміджу та промоції ЛНТУ